

un turonet submarí amb les algues que el vesteixen, em diuen R. Amigó i A. Manent, que recullen els noms marins d'allí. Al Perelló de l'Albufera defineixen *antina* com 'roca on neixen olivaretetes i altres algues', i sembla, doncs, que es tracta de mar; però el mateix informant d'allà n'anomena tres (la de Jumara, que és ja un poc terra endins, i altres dues que pel nom també semblen ser més aviat a l'Albufera); Mata de l'*Antina* a la costa de l'Albufera, a Sueca. A Dénia distingeixen *alguer* 'mata d'algues' de *antina*, que m'expliquen com la mata més el «*πλαγήριον*» que la forma, i em citen l'*Antina Llarga*, accident coster. Després de l'*Antineta* de Benidorm, arribem ja a Santa Pola, on em diuen que hi ha unes *entines* davant el Pinet dites *Les Entinetes d'Amorós* (1963); i, sortint ja del nostre domini: «*entina*: planta submarina que forma grandes manchas en el Mar Menor» (vocabularis murcians de Sevilla i de Ga. Soriano); *Punta de las Entinas* en la costa, 32 km. al SO. d'Almeria i a uns 18 d'Adra, amb un poblet dit *Entinas*, prop de Dalías, en el pj. de Berja.

Ara bé, a les Illes se sent una forma diferent, *altina*, Alcúdia i Llucmajor, «roca a flor d'aigua, on està aferrada l'alga a grans motes» (*AlcM*), o «mota d'alga en el fons de la mar» (mall. *AORBB* II, 341). Jo mateix en efecte vaig anotar una *altina* 'una mata d'algues' a Portopetret (Felanitx); els pescadors de Cabrera deien *altina* conversant entre ells i amb l'enginyer marí Duran i Ordinyana (en preguntar-los jo per *antines* ho havien dit primer així) i em van explicar que hi entenien la «clapa d'algues quan alterna amb clapetes de roca» (si no hi ha clapetes en diuen *es pelat*) (1968). A Menorca ja l'arxiduc L. Salvador (1897) ens diu que els «gambins de gafar sards», «werden mit Algen zugedeckt und auf einem unterseeischen Riff (*altina*) gestellt» (II, 335); els tapen d'algues i colloquen damunt un 'escull submarí'; a la costa de Maó, a l'Illa d'En Colom, hi ha la «Punta de ses *Altines*»; a Fornells un em deia que «hi ha moltes *altines*, com a *bòves*», que és com a «d'*algà*», i l'altre distingia entre un *algueró*, que és «un bosquet d'algues, amb algunes interrupcions» i una *altina*, que és una «mata d'alga» (1964).

¿Figura ja un derivat d'aquest mot a la *Crònica* de Muntaner? A la història de la batalla naval de Marquet i Mallol, davant Palafrugell, «hir matí partiren les cinquanta galees de Roses ab moltes barques e llenys, e ab l'oratge passaren les Medes de Tor-<e>ella --- e puis tot lo dia hagren del treball; e ells ab l'oratge eren-se meses en la mar, e ab l'*altinell* mudaren; e hir tot dia navegaren, sí que nós los fem que han passat lo cap d'Aiguafreda» (cap. 130, ed. Soldeval, 788b) i Casac. en la seva ed. (IV, 38.3) explica amb interrogant «*altinell*: petit escull, banc o roca soma». Però llavors no ho entenc bé: ¿es referiria a un escull vora les Medes, que el mal temps els obliga a evitar apartant-se'n molt? La construcció del conjunt quedaria llavors ben forçada. Com que es comprèn que un canvi de vent és el que els obliga a «mudar», sembla que l'*altinell* estigui contraposat a

l'*oratge*; jo em decantaria a veure-hi un representant del ll. ALTANUS (que segons Jal apareix en Plini i en St. Isidor, i que l'un defineix com a vent terral i l'altre com a vent de fora); avui oc. *autan*: *vent autan* «vent du sud, vent de la pluuie»: llgd., gc. *autà*, llem *autò*, roerg. *altà*, *altò* «vent du midi ou du Sudest» (*TdF*). En una paraula, *altinell* ha de tenir un sentit ben llunyà del del nostre mot.

Resta possible que *altina* sigui un derivat d'*alt* o ALTUS, a la manera d'*altell*, *altet*, *alter*, *alteró*, llocs prominents a fora de l'aigua. Però ¿per què s'hauria canviat *altina* en *antina*? La dissimilació entre *enes* canviant-ne una en *l*, o entre *eles* canviant-ne una en *n*, és sempre un fenomen fàcil, mentre que la dilació de consonants és sempre un fenomen molt desusat, i encara que suggeríssim influències auxiliars, per ben trobades que fossin, sempre els faltaria força convinent. Però pitjor fóra prescindir d'ALTUS igualant amb el lomb. *antina* 'muntant de porta', 'finestrot' (derivat del ll. ANTA, veg. *RLiR* XII, 51, i *REW*, 492), car per a això no es veuria cap agafador semàntic.

En el DCEC III, 561-2, jo havia suggerit un enllaç, però semblava molt forçat des del punt de vista botànic. *Ontina* és el nom de l'Artemísia aragonesa, planta molt corrent sobretot a Aragó —més al Baix que a l'Alt—, molt estudiada pels botànics des del S. XVIII; també es troba a Catalunya, on se'n diu *botja pudenta*, i també a Castella la Nova, Múrcia i Andalusia llewantina; és menys freqüent a Navarra i Castella la Vella, i n'hi ha una varietat típica del Nord del País Valencià; a la major part d'aquests llocs, i espt. a l'Aragó, la recolliren amb el nom d'*ontina* (d'on el col·lectiu *Ontinar del Salz*, agregat de Zuera, a l'esquerra del Gállego, p. j. de Saragossa), i jo també la vaig sentir anomenar, si bé en la forma *antina*, en el nostre Cinca, a Torrent (1956), però a Almeria, Bayarque i Huéscar diuen *entina*.

Vaig fer la conjectura que aquest nom de planta, bàsicament aragonès, vingui del basc, suposant que el basc modern *ondo* 'planta d'arbre', 'tronc' (lab.), 'soca' (ronc., sul.), 'arrel' (basc comú), 'llinatge, raça' (i fortament representat com a sufix, toponímic o altre, *madariondo* 'perera', etc., *Ibarrondo*, etc.), vingui d'un proto-basc *ONTO (i no pas del ll. FUNDUS),² i sembla que Mitxelena (*DCEC* IV, 1057a, 58-60) i altres autoritats bascològiques estan conformes amb aquest caràcter proto-euskèric del mot. Almenys, doncs, aquesta etimologia del nom de planta aragonès se sosté bastant bé des del punt de vista aragonès i basc. I llavors, postulant el supòsit que el nom mediterrani català també tingués un origen botànic i substràtic, imaginava que *ontina-antina* hagués significat inicialment pertot 'mata, matoll', sigui d'algues, sigui d'artemísia; cosa que em convenia bastant en l'aspecte semàntic del nostre *antina*, i que procurava recolzar quant al nom aragonès, en el fet que la planta aragonesa porta el nom de *BOTJA* en bastants punts catalans (*botja pudenta*, Costa), i d'Andalusia: *boja* a Almeria, *boja blanca* a Baza, *boja de olor* a Huéscar, *boja yesquera* a Albox. L'etimologia substràtica